

RP 80/2023 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om studiestöd ändras. Syftet med propositionen är att trygga förutsättningarna för heltidsstudier. Enligt propositionen ska nivån på studiepenningens försörjarförhöjning höjas, vilket förbättrar de ekonomiska förutsättningarna för heltidsstudier för studerande som är vårdnadshavare till ett barn. Därtill föreslås att beloppet av statsborgen för studielån höjs från 650 till 850 euro per månad för en studerande som studerar i Finland och från 800 till 1 000 euro per månad för en studerande som studerar utomlands. Vidare föreslås att beloppet av statsborgen för studerande som är yngre än 18 år och studerar vid någon annan läroanstalt än en högskola höjs från 300 till 400 euro. Dessutom föreslås att antalet gånger som ett studielån som beviljats andra än högskolestuderande kan lyftas i under en och samma termin utökas i syfte att förbättra studielånets tillräcklighet och främja en ändamålsenlig användning av lånet.

Propositionen hänför sig till en kompletterande budgetproposition för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2024. Bestämmelsen om en höjning av studiepenningens försörjarförhöjning ska dock träda i kraft redan den 1 januari 2024.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Studiestöd och allmänt bostadsbidrag.....	4
2.2 Studiepenningens försörjarförhöjning.....	5
2.3 Studielån och statsborgen för studielån.....	6
2.4 Lyftande av studielån.....	8
3 Målsättningar.....	8
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	9
4.1 De viktigaste förslagen.....	9
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	10
4.2.1 Konsekvenser för statsfinanserna.....	10
4.2.2 Konsekvenser för den studerandes utkomst och ställning.....	12
4.2.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	16
5 Alternativa handlingsvägar.....	17
6 Remissvar.....	17
7 Specialmotivering.....	19
8 Ikraftträdande.....	20
9 Verkställighet och uppföljning.....	20
10 Förhållande till andra propositioner.....	21
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	21
LAGFÖRSLAG.....	23
Lag om ändring av lagen om studiestöd.....	23
BILAGA.....	25
PARALLELLTEXT.....	25
Lag om ändring av lagen om studiestöd.....	25

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering görs inga indexhöjningar i de förmåner som är bundna till folkpensionsindex eller konsumentprisindex, eller i sådana belopp som påverkar fastställandet av sådana förmåner åren 2024—2027. Samtidigt slopas studiepenningens indexjusteringar åren 2024—2027. Enligt förslaget gäller frysningen av indexjusteringarna även studiepenningens försörjarförhöjning och läromaterialstillägg. Frysningen av indexjusteringarna hänför sig till balanseringen av statsfinanserna. Den föreslagna indexfrysningen gäller ca 218 500 studerande per läsår som får studiepenning. I regeringens proposition som lämnades till riksdagen den 12 oktober 2023 (RP 75/2023 rd) och som beretts vid social- och hälsovårdsministeriet, beräknas studiepenningens köpkraft på grund av indexfrysningen minska med cirka 10 procent under ramperioden 2024—2027, vilket innebär en minskning med högst ca 31,70 euro per månad för studerande som är myndiga och som bor självständigt.

Enligt regeringsprogrammet ska regeringen också genomföra en totalreform av bostadsbidraget med syftet att stöden ska riktas till de grupper som bäst behöver dem. Enligt regeringsprogrammet slopas det förvärvsinkomstavdrag på 300 euro som är förenat med det allmänna bostadsbidraget. Bassjälvriskandelen för det allmänna bostadsbidraget höjs från 42 procent till 50 procent. Bostadsbidraget justeras till 70 procent av skillnaden mellan godkända boendeutgifter och bassjälvriskandelen. Bostadsbidragets kommungrupp I och II sammanjämkas till nivån för grupp II. Dessutom föreslås det att det allmänna bostadsbidraget för ägarbostäder dras in. Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag (RP 74/2023 rd), som likaledes beretts vid social- och hälsovårdsministeriet, lämnades till riksdagen den 12 oktober 2023. Det allmänna bostadsbidraget utgör en central del av den studerandes utkomstskydd, och reformen av bostadsbidraget gäller cirka 100 000 studerandehushåll som samtidigt får studiestöd och bostadsbidrag. Enligt Folkpensionsanstaltens (FPA) uppskattning innebär förslaget att bostadsbidraget för ensamboende studiestödmottagare sänks med i snitt cirka 63 euro i månaden. Bostadsbidraget för ett par utan barn som får studiestöd minskar enligt förslaget med cirka 131 euro i månaden, för en familj med två vårdnadshavare med cirka 152 euro i månaden och för en ensamförsörjarfamilj med cirka 113 euro i månaden.

Enligt regeringsprogrammet ska barnfamiljernas försörjningsnivå förbättras genom att barnbidraget för barn under tre år höjs, barnbidragets ensamförsörjartillägg höjs, försörjartillägget för studerande utvecklas och barnbidraget höjs för familjer med många barn. I regeringsprogrammet har det inom ramen för åtgärderna gällande barnfamiljer reserverats tilläggsanslag för utveckling av studiepenningens försörjarförhöjning. I finansministeriets budgetramförslag 2024—2027 anvisas 5 miljarder euro för en höjning av studiepenningens försörjarförhöjning.

Bestämmelser om studiestöd finns i lagen om studiestöd (65/1994). Syftet med studiestödet är att trygga utkomsten under studietiden för den som studerar på heltid och som är i behov av ekonomiskt stöd. Studiestödet som betalas under studietiden består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgen för studielån. En vårdnadshavare för ett barn under 18 år som får studiepenning har rätt till försörjarförhöjning till studiepenningen. Den nuvarande studiepenningen och statsborgen för studielån tryggar sammantaget med det allmänna bostadsbidraget den studerandes minimikonsumtion. De månatliga beloppen för statsborgen för studielån höjdes senast 2017, varefter levnadskostnaderna har stigit betydligt på grund av inflationen. Frysningen av indexjusteringarna av studiepenningen, reformen av bostadsbidraget, utvecklingen av studie-

penningens försörjarförhöjning samt studielånets försämrade köpkraft återspeglas i de studerandes förutsättningartill en skälig utkomst och förutsätter samtidigt en ändring av villkoren för beviljande av studiestöd enligt lagen om studiestöd så att den studerandes grundläggande försörjning och förutsättningar för heltidsstudier tryggas.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten.

På grund av propositionens brådskande natur måste remisstiden förkortas jämfört med remisstiden enligt anvisningen om hörande vid lagberedning, och utkastet till proposition var på remiss 22.9.—6.10.2023. Begäran om utlåtande publicerades i tjänsten utlåtande.fi och begäran om utlåtande om utkastet till proposition sändes till finansministeriet, social- och hälsovårdsmi- nisteriet, arbets- och näringsministeriet, justitieministeriet, Folkpensionsanstalten, Finlands Yr- kesstuderandes Förbund - SAKKI rf, Finlands Gymnasistförbund rf, Finlands studerandekårers förbund – SAMOK rf, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry och Finlands studentkårers för- bund (FSF) rf. samt Finanssiala ry.

Propositionen har bedömts av rådet för bedömning av lagstiftningen. Rådet för bedömning av lagstiftningen lämnade sitt utlåtande om propositionen den 18 oktober 2023, och kan läsas (på- finska) på rådets webbplats <https://vnk.fi/-/lainsaadannon-arviointineuvosto-opintotukilain-mu-uttamista-koskevasta-esityksesta-vaikutuksia-opiskelijoihin-lapsiin-ja-nuoriin-on-tarken- nettava>.

De handlingar som gäller beredningen av propositionen finns på undervisnings- och kulturmi- nisteriets webbplats <https://okm.fi/sv/projekt?tunnus=OKM026:00/2023>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Studiestöd och allmänt bostadsbidrag

Utkomsten för heltidsstuderande och för studerande som är myndiga består i huvudsak av stu- diestöd, allmänt bostadsbidrag samt den studerandes egna inkomster. Studiestöd enligt lagen om studiestöd består av studiepenning, studiestödets bostadstillägg samt statsborgen för studielån. Storleken på stödet beror på den studerandes ålder, civilstånd, boendeform och utbild- ningsstadium. Från och med augusti 2023 kan studiepenningens grundbelopp högst uppgå till 279,38 euro i månaden, och beloppet för statsborgen för studielån till 650 euro i månaden i Finland och 800 euro i månaden utomlands. Den som är vårdnadshavare till ett barn under 18 år och får studiepenning har rätt till studiepenningens försörjarförhöjning (122,05 €/mån.), var- vid studiepenningen är 401,43 euro i månaden. När en studerande bor hos sin förälder och är under 20 år, kan studiepenningen höjas på grund av föräldrarnas små inkomster. Studiepenning beviljas dock inte en studerande för vars uppehälle det betalas barnbidrag enligt lagen om barn- bidrag (796/1992) eller motsvarande förmån från utlandet. Studiestödets bostadstillägg beviljas enligt lagen om studiestöd till studerande som studerar utomlands eller i landskapet Åland (210 €/mån) samt studerande som bor på elevhem och studerar på en avgiftsbelagd linje vid folkhög- skolor, idrottsutbildningscenter eller Sameområdets utbildningscentral (88,87 €/mån).

En studerande kan få bostadsbidrag enligt lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014). Beloppet påverkas av hushållets storlek och beloppet av de godtagbara maximala boendeutgifterna samt den kommun där bostaden är belägen. Behovsprövningen av bostadsbidraget är sammankopp-

lad med behovsprövningen av studiestödet på så sätt att minderåriga studerande beviljas bostadsbidrag om de får studiestöd. Enligt FPA:s statistik var bostadsbidraget för ensamboende studiestödstagare i augusti 2023 i snitt 335 euro i månaden, bostadsbidraget för ett par utan barn 380 euro i månaden, bostadsbidraget för en familj med två vuxna 544 euro i månaden och bostadsbidraget för en familj med en vuxen 556 euro i månaden.

I de nordiska länderna uppmuntras de studerande till heltidsstudier genom ett studiestöd som utbetalas till den studerande själv och som består av såväl en studiepenning som ett stöd i låneform. Studiestödet för högre utbildning är till övervägande del lånebaserat i Finland, Sverige, Norge samt Island och till övervägande del studiepenningbaserat i Danmark. Vid en jämförelse av stödet för högskolestuderande som är myndiga och bor självständigt är studiepenningens andel i Finland, Sverige och Island ungefär en tredjedel av hela studiestödet. I Finland kan studiestödets och bostadsbidragets maximibelopp för närvarande, beroende på kommungrupp, uppgå till högst ca 1 204 euro (279,38+650+275 euro/mån.) eller 1 335 euro (279,38+650+406 euro/mån.) per månad. Bostadsbidragets andel kan således uppgå till 23—30 procent av maximibeloppet. I de övriga nordiska länderna uppgår studiestödet för närvarande i regel till maximalt 1 200—1 500 euro per månad. Utöver Finland kan bostadsbidrag under vissa förutsättningar även betalas till studerande som får studiestöd i Sverige och Danmark. Det allmänna bostadsbidragets andel av den studerandes utkomstskydd är dock större i Finland än i de övriga nordiska länderna, vilket beror på att målsättningarna med stödsystemet varierar mellan länderna. Ett särdrag för systemet i Finland är dessutom studielånskompensationen och måltidsstödet för högskolestuderande. Dessutom får studerande på andra stadiet i Finland i och med läroplanreformen numera avgiftsfria läromedel, samt FPA:s stöd för skolresor.

2.2 Studiepenningens försörjarförhöjning

I 12 § i lagen om studiestöd föreskrivs om rätt till studiepenningens försörjarförhöjning. En vårdnadshavare för ett barn under 18 år som får studiepenning har rätt till studiepenningens försörjarförhöjning enligt 11 § 6 mom. i lagen om studiestöd. Med vårdnadshavare för barn avses vårdnadshavare enligt lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). Försörjarförhöjningen betalas som en del av varje vårdnadshavares studiepenning. Antalet barn och hos vem barnet bor inverkar inte på försörjarförhöjningen. Rätten till studiepenningens försörjarförhöjning börjar från ingången av månaden efter den under vilken den studerande blivit vårdnadshavare för ett minderårigt barn. Rätten till studiepenningens försörjarförhöjning upphör från ingången av månaden efter den under vilken det yngsta barn som den studerande försörjer fyller 18 år eller det i förhållandena sker en sådan förändring till följd av vilken den studerande inte längre är vårdnadshavare för ett minderårigt barn. Försörjarförhöjningen ska inte beaktas som inkomst i det allmänna bostadsbidraget eller då avgifter för småbarnspedagogik eller vårdtillägget till stöd för hemvård eller privat vård fastställs.

Enligt 11 § 6 mom. i lagen om studiestöd är försörjarförhöjningen till studiepenningen 100 euro per månad. Enligt 11 § 8 mom. i lagen om studiestöd justeras försörjarförhöjningen vid ingången av varje läsår med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om folkpensionsindex (456/2001). Studiepenningens försörjarförhöjning var 107,17 euro i månaden 1.8.—31.12.2022. Genom lag 1229/2022, som trädde i kraft vid ingången av 2023, föreskrevs det om en temporär höjning av studiepenningens försörjarförhöjning med 10 euro för 2023. Försörjarförhöjningen var 117,17 euro i månaden under vårterminen 2023. Under höstterminen 2023 är studiepenningens försörjarförhöjning 122,05 euro i månaden. Studiepenningens försörjarförhöjning sjunker fr.o.m. den 1 januari 2024, i och med att den temporära förhöjningen för 2023 upphör. Eftersom den planerade temporära frysningen av indexjusteringen av studiepenningen också gäller försörjarförhöjningen, är försörjarförhöjningens belopp 111,63 euro per månad från och med den 1 januari 2024.

En studerande som är vårdnadshavare för ett barn kan få studiepenning för tiden 1.8.—31.12.2023 till ett belopp av sammanlagt 401,43 euro per månad, varav försörjarförhöjningens andel är 122,05 euro. Läsåret 2022—2023 var utgifterna för studiepenningens försörjarförhöjning 18,8 miljoner euro, och 26 300 studerande fick försörjarförhöjning. Av dem studerade 15 900 på högskolenivå och 10 500 på andra stadiet. Av dem som fick försörjarförhöjning var 19 800 kvinnor och 6 500 män. Medianåldern var 33 år.

För att främja heltidsstudier för studerande som är vårdnadshavare för ett barn och för att trygga deras köpkraft behövs det en förhöjning av beloppet på försörjarförhöjningen. Med det anslag på fem miljoner euro som i enlighet med regeringsprogrammet reserverats för att höja studiepenningens försörjarförhöjning kan försörjarförhöjningen höjas med cirka 30 euro i månaden. Enligt regeringsprogrammet ska barnfamiljernas försörjningsnivå dessutom förbättras genom att barnbidraget för barn under tre år, barnbidragets ensamförsörjartillägg och barnbidraget för familjer med många barn höjs.

2.3 Studielån och statsborgern för studielån

Bestämmelser om statsborgern för studielån finns i 15 § i lagen om studiestöd. Statsborgern för studielån beviljas studerande som får studiepenning eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000). Statsborgern för studielån beviljas även en studerande som fyllt 18 år och som på basis av föräldrarnas inkomster inte är berättigad till studiepenning, en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder, för vars uppehälle det utbetalas barnbidrag och vars föräldrars sammanlagda inkomster är under 64 000 euro per år eller till en studerande som enligt 20 § i lagen om studiestöd inte beviljas studiestöd. Högskolestuderande som får studiepenning beviljas statsborgern för studielån utan särskild ansökan. Statsborgern beviljas inte studerande som bor hos sin förälder och för vars uppehälle betalas barnbidrag. Statsborgern beviljas inte heller studerande som avtjänar frihetsstraff eller vars studielån återkrävs av Folkpensionsanstalten på grundval av borgensansvar, om inte Folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar annat.

Statsborgern beviljas för högst ett läsår åt gången. Beslut om beviljande av statsborgern kan dock inkludera statsborgern för juni och juli månad som föregår läsåret för vilket statsborgern beviljas. Om studierna varar högst 12 månader, kan statsborgern beviljas genom ett enda beslut för hela studietiden.

I 16 § i lagen om studiestöd föreskrivs om statsborgens belopp. Beloppet av statsborgern för studielån är 650 euro i månaden för studerande som är myndiga, 300 euro i månaden för studerande som inte fyllt 18 år och 800 euro i månaden för studerande som studerar utomlands. Studielånet beviljas på marknadsvillkor och beviljas av en bank. Den studerande och banken avtalar om lånevillkoren, såsom ränta och återbetalning. Räntorna på studielån behöver inte betalas under studietiden, utan de läggs till skuldkapitalet. Staten kan efter avslutade studier betala räntorna för en studielåntagare med låga inkomster (ränteunderstöd).

Användningen av studielån har ökat i synnerhet under de senaste åren. Bakgrunden till ökningen har varit höjda levnadskostnader, studiestödets ökade betoning på lån och en tidigare låg räntenivå. Stödtiden för högre studier förkortades och studiepenningens grundbelopp för högre studier förenhetligades med nivån på studiepenningen för andra stadiet den 1 augusti 2017. Samtidigt höjdes de månatliga maximibeloppen för statsborgern för studielån från 400 euro till 650 euro och beloppet av statsborgern för studerande som studerar utomlands höjdes från 700 euro till 800 euro. För studerande som inte fyllt 18 år och studerar någon annanstans än vid en högskola höjdes beloppet av statsborgern per stödmånad från 260 euro till 300 euro. Studielånets

säkerhet och användbarhet stöds i den nuvarande modellen genom det ränteunderstöd som beviljas studielåntagare med låga inkomster och befrielse från betalning av borgensansvarsskulden. Därtill har studerande som avlagt högskoleexamen inom utsatt tid rätt till studielånskompensation, vars belopp är cirka 20—30 procent av lånekapitalet.

Vid utgången av år 2022 hade 541 992 personer studielån. År 2022 hade 10 576 (69 %) av de studerande som avlagt högre högskoleexamen, 10 449 (80 %) av de studerande som avlagt lägre högskoleexamen, 16 200 (68 %) av de studerande som avlagt yrkeshögskoleexamen och 10 142 (44 %) av de studerande som avlagt yrkesexamen studielån. Enligt FPA:s statistik hade 11 procent av dem som avlagt högre högskoleexamen år 2022 lån på högst 10 000 euro, något över 18 procent lån på 10 000—20 000 euro och 40 procent lån på över 20 000 euro. Av dem som hade avlagt yrkeshögskoleexamen år 2022 hade 13 procent lån på högst 10 000 euro, över 27 procent lån på 10 000—20 000 euro och 29 procent lån på över 20 000 euro. Av dem som avlagt yrkesexamen hade 25 procent lån på högst 10 000 euro, över 14,5 procent lån på 10 000—20 000 euro och 5 procent lån på över 20 000 euro. År 2022 var studielånets medianbelopp för dem som avlagt yrkesinriktad grundexamen var 9 100 euro, för dem som avlagt yrkeshögskoleexamen 17 800 euro och för dem som avlagt högre högskoleexamen 22 700 euro.

Enligt regeringsprogrammet är studiestödets syfte att i första hand möjliggöra studier på heltid. Enligt utvärderingsrapporterna om grundtrygghetens tillräcklighet (THL 6/2019 och THL3/2023) räcker den studerandes sociala trygghet till för en s.k. minimikonsumtion enligt referensbudget endast med hjälp av studielån. Med den studerandes sociala trygghet avses här studiestöd (studiepenning och studielån) och allmänt bostadsbidrag. Enligt utvärderingsrapporten om grundtrygghetens tillräcklighet 2023 har utvecklingen under granskningsperioden 2019—2023 varit sämst gällande utkomsten för studerande som lyfter studielån bland dem som får studiestöd. Enligt rapporten beror detta i huvudsak på att studielånets maximibelopp inte är indexbundet, vilket innebär att studielånets köpkraft har försämrats. Däremot har utkomsten ökat bland studerande som inte har studielån, vilket framför allt beror på att ersättningsgraden för allmänt bostadsbidrag ökat på grund av indexhöjningarna av hyrestaken.

Den reform av bostadsbidraget och de temporära frysningarna av indexjusteringarna av förmånerna i den sociala grundtryggheten som bereds i enlighet med regeringsprogrammet innebär en försämring av förutsättningarna till en skälig utkomst för dem som studerar på heltid. På grund av regeringens åtgärder för att balansera statsfinanserna är det inte möjligt att höja studiepenningens belopp. En höjning med 100 euro av studiepenningen för studerande som fyllt 18 år och bor självständigt skulle till exempel öka statens utgifter för studiestödet med cirka 180 miljoner euro per år. Nivån på studiestödet kan sålunda förbättras genom att höja beloppet av statsborgen för studielån och på så sätt möjliggöra ett stöd som räcker till för heltidsstudier. En ytterligare orsak till att nivån på statsborgen för studielån behöver höjas är att beloppet av borgen kvarstått på nivån för 2017 och levnadskostnaderna stigit betydligt sedan dess.

Jämfört med den faktiska levnadskostnadsutvecklingen har köpkraften för statsborgen för studielån försämrats med cirka 20 procent under de senaste sex åren. Det betyder att statsborgen för studielån bör höjas med 130 euro ($650 \times 1,20 = 780$ euro). Med beaktande av att den genomsnittliga nedskärning av bostadsbidraget som föreslås för ensamboende studiestödmottagares del innebär en nedskärning med cirka 63 euro i månaden, bör statsborgen för studielån höjas med cirka 200 euro. För en del av de studerande kan nedskärningen av bostadsbidraget dock vara större än den genomsnittliga nedskärningen, och studerande som bor i ägarbostad mister bostadsbidraget helt och hållet i samband med reformen av bostadsbidraget (vid utgången av 2022 fanns det 2767 studerandehushåll som bodde i ägarbostad, och av dem fick sammanlagt 1967 studiestöd). Avsikten är dessutom att inte företa några indexjusteringar av studiepenningen

under innevarande regeringsperiod. Om statsborgen höjs med mindre än 200 euro, räcker studiestödet tillsammans med bostadsbidraget inte till för att trygga de studerandes minimikonsumtion.

2.4 Lyftande av studielån

Bestämmelser om lyftande av studielån finns i 15 a § i lagen om studiestöd. Studielån ges mot skuldebrev som Folkpensionsanstalten har fastställt formuläret för. För studierna kan beviljas ett studielån, vars belopp ökas med en beviljad ny lånerat (lånepost). Studielånet ska lyftas under det läsår för vilket statsborgen har beviljats. Studielån får dock inte lyftas efter att studierna har avslutats eller avbrutits, om inte något annat följer av 4 mom.

Enligt 15 a § 3 mom. i lagen om studiestöd kan den andel av lånet som är avsedd för höstterminen lyftas tidigast den 1 augusti och den andel som är avsedd för vårterminen tidigast den 1 januari. Ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller av en person som får vuxenutbildningsstöd eller för studier som varar högst 12 månader kan lyftas i en rat (post). Enligt 5 mom. ska kreditinstitutet hos Folkpensionsanstalten kontrollera att statsborgen är giltig innan en studerande lyfter en ny post av studielånet.

Studielån kan lyftas för en termin på en gång. Den 1 augusti 2017 sänktes antalet uttagsomgångar för andra än högskolestuderande och bestämmelserna gällande uttagsomgångar förenhetligades i syfte att öka studielånets användbarhet. Det är dock möjligt att använda hela lånet redan i början av läsåret, och i så fall räcker studiestödet inte till för hela läsåret. Enligt FPA syns detta bland annat i ansökningar om utkomststöd. Möjligheten att lyfta hela lånet på en gång kan enligt FPA också leda till missbruk av systemet så att en person skaffar sig en studieplats inkom för att få lån, men aldrig påbörjar studierna eller avbryter dem mycket fort, alldeles i början av läsåret. Det finns ingen närmare statistik över ovannämnda problem.

Även Statens revisionsverk har i sin revisionsberättelse (Statens revisionsverks revisionsberättelser 2/2022) i fråga om effekterna av studiestödsreformerna på 2010-talet rekommenderat en efterforskning av metoder för att öka lånesäkerheten för studerande på andra stadiet, och lyft fram möjligheterna till missbruk av lånet. Enligt revisionsberättelsen bör man i synnerhet beakta dem som studerat vid yrkesläroanstalter, och som är överrepresenterade bland dem som försummat att betala tillbaka sitt studielån. Skuldproblemen bland dem som studerat vid yrkesläroanstalter ökade efter studiestödsreformen 2017, då statens låneborgen höjdes, en anteckning om betalningsstörning som hinder för statsborgen för studielån slopades och studerande på andra stadiet har kunnat lyfta låneposten för en hel termin på en och samma gång.

För att förebygga skuldproblem bland unga studerande samt missbruk av studielån är det därför ändamålsenligt att återgå till att studielånet på andra stadiet lyfts i fyra låneposter, vilket var regel före reformen 2017. En annan sak som talar för detta är behovet av att utnyttja studielånet uttryckligen i början av läsåret för att till exempel skaffa läromedel numera kan vara mindre än förr, på grund av reformen av läroplikten och den avgiftsfrihet som därmed infördes på andra stadiet år 2021.

3 Målsättningar

Syftet med propositionen är att trygga de studerandes utkomstförutsättningar och stödja heltidsstudier genom att höja statsborgen för studielån. Därtill är syftet med att höja nivån på studiepenningens försörjningsförhöjning att stärka de ekonomiska förutsättningarna för heltidsstudier för

studerande som är vårdnadshavare till ett barn. Eftersom syftet med studiestödet är att möjliggöra studier på heltid, så är avsikten att med avseende på nivån på studiestödet beakta försämringen av studiestödets köpkraft, den temporära frysningen av studiepenningens indexjusteringar samt konsekvenserna av reformen av bostadsbidraget med avseende på de studerande. Syftet med propositionen är också att förebygga behovet av utkomststöd för sådana studerande vars nuvarande studiestödsnivå inte räcker till för att trygga deras försörjning under studietiden.

Syftet med att öka antalet gånger under terminen som studielånet kan lyftas i fråga om andra än högskolestuderande är att trygga att de yngsta studerandenas studielån ska räcka till för hela terminen. Ett ytterligare mål är att stävja missbruk av studielån och onödig skuldsättning bland studerande på andra stadiet.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Beloppet av studiepenningens försörjarförhöjning

Enligt förslaget höjs beloppet av studiepenningens försörjarförhöjning genom en nivåförhöjning som ska förbättra de ekonomiska förutsättningarna för heltidsstudier för studerande som är vårdnadshavare till ett barn. Det föreslås att studiepenningens försörjarförhöjning höjs med 30 euro i månaden, varvid försörjarförhöjningen i fortsättningen blir 141,63 euro i månaden. Då blir studiepenningen för en studerande som är vårdnadshavare för ett barn sammanlagt 421,01 euro i månaden från och med ingången av 2024.

Beloppet av statsborgen för studielån

I propositionen föreslås det att beloppet av statsborgen per stödmånad höjs för att säkerställa att studiestödet räcker till för heltidsstudier. Vid fastställandet av nivån på höjningen har man beaktat den försämrade köpkraften för studielånet samt de konsekvenser den temporära frysningen av indexjusteringarna i fråga om vissa sociala förmåner och nedskärningarna i bostadsbidraget i enlighet med regeringsprogrammet har med tanke på de studerandes utkomstförutsättningar. Det föreslås att beloppet av statsborgen för studielån höjs från 650 euro till 850 euro per månad för studerande som studerar i Finland, och för studerande som studerar utomlands från 800 euro till 1 000 euro per månad. Beloppet av statsborgen för personer under 18 år stiger enligt förslaget från 300 euro till 400 euro per månad.

Lyftande av studielån

Det föreslås att villkoren för lyftande av studielån ändras så att studielån för andra studier än högskolestudier kan lyftas i två låneposter under terminen i stället för i en post, som för närvarande. Således kan studielånet för hela läsåret lyftas i minst fyra poster. Dessutom föreslås det att studielån som beviljats för studier som varar högst 12 månader i fortsättningen ska kunna lyftas i minst två eller fyra låneposter beroende på om det är fråga om studier som bedrivs vid en högskola eller studier som bedrivs vid någon annan läroanstalt än en högskola. För närvarande har studielån som beviljats för studier som varar högst 12 månader kunnat lyftas i en post.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för statsfinanserna

Den föreslagna höjningen av studiepenningens försörjarförhöjning med 30 euro ökar anslagsbehovet med uppskattningsvis 5 miljoner euro på årsnivå under moment 29.70.55 *Studiepenning och bostadstillägg* i statsbudgeten. Uppskattningen av anslagen bygger på att försörjarförhöjning per läsår regelbundet skulle betalas ut till i genomsnitt cirka 18 000 studerande som är vårdnadshavare för barn. År 2022 fick sammanlagt 26 300 personer per år studiepenningens försörjarförhöjning.

Höjningen av beloppet för statsborgen för studielån till 850 euro per månad för studier i Finland och till 1 000 euro per månad för studier utomlands ökar på kort sikt inte statens borgensansvarsutgifter. På längre sikt kan ökningen av lånebeloppen dock öka statens borgensansvarsutgifter. Dessutom kan en höjning av beloppet av statsborgen för studielån tillsammans med den höjda räntenivån också öka ränteunderstödsutgifterna. Det är svårt att exakt förutse ökningen av borgensansvarsutgifterna, eftersom deras belopp påverkas av faktorer som inverkar på användningen av lånet, såsom räntenivån, levnadskostnaderna, det allmänna ekonomiska läget och sysselsättningsläget. En höjd räntenivå kan till exempel bidra till att studerande inte vill lyfta studielån i större utsträckning, även om det vore möjligt att göra det i större utsträckning än för närvarande. Studielånestocken uppgick vid utgången av 2022 till 5 695,2 miljoner euro, och beräknas öka med ca 15 procent i och med höjningen av statsborgen för studielån. Enligt FPA väntas utgifterna för statens borgensansvar uppgå till cirka 80 miljoner euro 2023. Om man antar att utgifterna för borgensansvaret ökar i samma proportion som studielånestocken, kommer utgifterna för borgensansvaret att öka med ca 12 miljoner euro under de närmaste åren (0,15 x 80 miljoner euro). Uppskattningen är kalkylmässig och har inte beaktat till exempel konsekvenser relaterade till de studerandes beteende eller andra konsekvenser i anknytning till deras utnyttjande av studielån. Höjningen av beloppet av statsborgen för studielån bedöms dock leda till att utgifterna med anledning av borgensansvaret och i form av utgifter för räntestöd eventuellt kommer att öka klart mindre än t.ex. de utgifter som en höjning av nivån på studiepenningen skulle orsaka.

År 2022 betalade staten bankerna lån för 31,4 miljoner euro på grundval av statsborgen. Statens utgifter för borgensansvar har ökat under de senaste åren, eftersom låneandelen av studiestödet ökat vilket medfört högre lånebelopp och eftersom räntenivån har stigit. Enligt FPA:s utredning var största delen av de studielån som FPA betalade tillbaka på grund av statsborgen år 2022 sådana lån som hade tagits av studerande vid yrkesskolor. Deras andel av de lån som FPA betalade tillbaka på grund av statsborgen år 2022 var 64,5 procent. På andra plats år 2022 kom sådana lån som hade tagits av studerande vid yrkeshögskolor, vars andel var 18,6 procent av de lån som FPA betalade tillbaka på grund av statsborgen och på tredje plats kom sådana lån som hade tagits av universitetsstuderande, vars andel av de lån som FPA betalade tillbaka på grund av statsborgen var 8 procent.

Studielåntagaren är skyldig att till Folkpensionsanstalten betala det belopp som betalats ett kreditinstitut på grundval av statsborgen (borgensfordran). Största delen av de lån som betalats till bankerna kan dock på längre sikt återkrävas av gäldenärerna. Enligt FPA:s uppskattning har i genomsnitt något över 60 procent av de lån som tagits ut återindrivits. Det betyder att något under 40 procent av lånen inte kommer att återindrivas. Detta beror på att FPA enligt lagen om studiestöd kan bevilja studielåntagaren befrielse från att betala borgensfordran och räntorna på borgensfordran om låntagaren är varaktigt arbetsoförmögen eller har varit arbetsoförmögen oavbrutet i minst fem år, och låntagarens genomsnittliga skattepliktiga inkomster inte överstiger

inkomstgränserna enligt lagen om studiestöd. Enligt lagen om studiestöd kan därtill den indrivning av en borgensfordran som grundar sig på statsborgen för ett studielån samt av räntorna på fordran kan underlåtas helt och hållet, om beloppet som återkrävs är litet, om det med beaktande av låntagarens ekonomiska situation inte längre är ändamålsenligt att fortsätta återkrävandet eller om det med hänsyn till det belopp som inte återkrävs medför oskäligen kostnader att fortsätta återkrävandet. Indrivningen av borgensfordran och av räntorna på borgensfordran frångås helt om låntagaren har avlidit.

År 2022 uppgick det belopp som inte indrivits till totalt cirka 125 miljoner euro. Beloppet av borgensfordran som återindrivits uppgick 2022 till 17,2 miljoner euro. Vid utgången av 2022 fanns det 542 000 studielåntagare, av vilka cirka hälften befann sig i återbetalningsskedet. Av dem var 23 000 sådana studielåntagare vars lån FPA hade betalat till banken på grund av statsborgen (borgensansvarsskuld). Enligt statistiken återbetalar således största delen av studielåntagarna tillbaka sitt studielån.

Förslaget att utöka antalet omgångar i vilket studielånet kan lyftas för andra studerande än i fråga om högskolestuderande bedöms förebygga missbruk av studielånet i fall där en studerande avslutar studierna omedelbart efter att ha lyft hela studielånet. Förslaget kan också minska beloppet av de studielån som staten i egenskap av borgensman blir tvungen att betala.

Den studielånkompensation och det ränteunderstöd som föreskrivs i lagen om studielån förhindrar att borgensansvarsutgifterna ökar. Räntorna för en studielånstagare med låga inkomster kan betalas ur statens medel som ränteunderstöd, varigenom hela lånet inte behöver betalas tillbaka till banken. Studielånets räntor kapitaliseras under studietiden varvid det inte uppstår borgensansvarsutgifter för staten under studielåntagarnas studietid. Villkoren för studielånkompensationen påverkas inte av att beloppen av statsborgen ökar. Villkoren för studielånkompensationen förblir på nuvarande nivå. Höjningen av maximibeloppet för statsborgen ökar sannolikt studerandenas upplåning, vilket kan återspeglas i utgifterna för studielånkompensationen. Sannolikt blir effekten dock ringa, eftersom största delen av dem som får studielånkompensation enligt FPA:s utredning (Selvitys opintolainahyvityksestä 17.1.2022) redan nu får kompensation till stipulerat maximibelopp, och höjningen av lånebeloppen därmed inte kommer att påverka beloppet av den kompensation de kan få.

Om de primära förmånerna och andra inkomster och tillgångar inte räcker till för att trygga den studerandes utkomst, kan den studerande ha rätt till utkomststöd. Utkomststödet är dock inte avsett som stöd för heltidsstudier. Den föreslagna höjningen av nivån på statsborgen för studielån och av studiepenningens försörjarförhöjning tryggar den studerandes utkomstförutsättning och kan minska behovet av utkomststöd för de studerande vars utkomst påverkas negativt av reformen av bostadsbidraget som är under beredning. Eftersom alla studerande som fyllt 18 år måste ansöka om studielån innan de kan ansöka om utkomststöd, och studielånets belopp beaktas som inkomst i det grundläggande utkomststödet för den tid som den studerande har rätt till studielån, kan den föreslagna höjningen av maximibeloppet av statsborgen för studielån minska utgifterna för utkomststödet.

I januari-februari 2023 fanns det enligt FPA:s uppgifter 9 490 personer som var studerande eller elever i heltidsstudier och som under granskningsperioden fick grundläggande utkomststöd. Av dem hade 5 041 (dvs. 53 %) också fått studiestöd under granskningsperioden. Enligt de senaste uppgifterna som sträcker sig från augusti 2022 till juli 2023 fanns det i genomsnitt 7 379 studerande eller elever som fick månatligt utkomststöd. Om 53 procent av dem samtidigt fått både studiestöd och grundläggande utkomststöd och de lyfter studiestöd i genomsnitt 9,5 månader per år, skulle en höjning på 200 euro av maximibeloppet för statsborgen för studielån minska utgifterna för utkomststödet med cirka 7,4 miljoner euro per år ($7379 \times 0,53 \times 200 \times 9,5$). Detta

är dock en uppskattning av reformens maximala effekt på utgifterna för utkomststödet, och besparingen i fråga om utkomststödet blir sannolikt mindre än så, eftersom en del av denna grupp sannolikt inte heller för närvarande har fått statsborgen för studielån (eftersom den studerande inte har beviljats statsborgen på grund av frihetsstraff eller studielån som Folkpensionsanstalten återkräver) eller studielån (eftersom banken inte har beviljat lån trots statsborgen) och eftersom en del av dem som fått grundläggande utkomststöd sannolikt har fått mindre än 200 euro i månaden. Å andra sidan har man i uppskattningen inte beaktat att reformerna av det allmänna bostadsbidraget kan öka användningen av grundläggande utkomststöd bland studerande. Enligt regeringens proposition om en reform av bostadsbidraget ökar antalet mottagare av utkomststöd i och med den föreslagna ändringen med cirka 15 000 hushåll. I den propositionen beskrivs dock inte närmare vilken del av de 15 000 nya mottagarna av utkomststöd (hushållen) som får studiestöd och i vilken utsträckning de kan ha behov av utkomststöd till följd av de ändringar i bostadsbidraget som föreslås. Dessutom kan förslaget i denna proposition om att öka antalet omgångar studielånet kan lyftas i fråga om andra än högskolestuderande minska antalet ansökningar om utkomststöd bland studerande på andra stadiet, eftersom det innebär att studielånet kommer att lyftas så det fördelar sig jämnare över hela läsåret.

4.2.2 Konsekvenser för den studerandes utkomst och ställning

Den föreslagna höjningen av nivån på studiepenningens försörjartillägg med 30 euro per månad ökar de disponibla medlen och förbättrar köpkraften för en studerande som är vårdnadshavare för ett barn samt dennes möjligheter att kombinera studierna med ansvaret för barnets försörjning. Sammantaget med de andra höjningar av vissa familjeförmåner som regeringen planerar förbättrar den föreslagna höjningen av försörjarförhöjningen barnfamiljernas utkomst. Å andra sidan sänker slopandet av indexjusteringen av grundtrygghetsförmånerna den reella nivån på förmånerna, vilket inverkar på de barnfamiljer där föräldrarna får förmåner som omfattas av de indexfrysningar som föreslås, till exempel av studiepenningen. Dessutom kan nedskärningarna i det allmänna bostadsbidraget försämra försörjningen för studerande som är vårdnadshavare för ett barn. Därmed kompenseras den föreslagna höjningen av nivån på försörjarförhöjningen delvis de effekter frysningen av indexjusteringen av studiepenningen och nedskärningen av bostadsbidraget har på de studerandes disponibla inkomster. Studiepenningens försörjarförhöjning och den nivåförhöjning av den som föreslås riktar sig dock endast till studerande som är vårdnadshavare för ett barn och som får studiepenning.

Enligt den promemoria om bedömningen av de totala konsekvenserna av de ändringar i den sociala tryggheten som föreslås för 2024 som beretts vid social- och hälsovårdsministeriet är de förmånstagargrupper som vid en granskning av dessa grupper relativt sett förlorar mest studerande samt arbetslösa som får utkomstskydd. I fråga om studerande beror ändringen i synnerhet på att bostadsbidraget försämras. Det allmänna bostadsbidragets andel av inkomsterna är större bland studerande större än i fråga om andra grupper. Dessutom är över 40 procent av de hushåll som får bostadsbidrag hushåll som består av studerande. Särskilt bland ensamboende studerande finns det många som drabbas av ett stort inkomstbortfall.

Enligt promemorian innehåller granskningen av inkomstförändringarna bland dem som får studiestöd särdrag som bör tas i beaktande vid en uttolkning av resultaten. I analysen av konkreta exempel har de föreslagna höjningarna av studiestödets låneborgen beaktats. I promemorian har man i begreppet disponibel inkomst eftersträvat att inom ramen för de begränsningar som källmaterialet ställer använda sig av det inkomstbegrepp som är i bruk i Statistikcentralens inkomstfördelningsstatistik, och därför har studielån inte räknats in i de studerandes disponibla inkomster. Statsborgen för studielån har inte heller beaktats vid beräkningen av disponibla inkomster, men däremot beaktas statsborgen för studielån när det kalkylerade utkomststödet fastställs. I

bedömningen av de totala konsekvenserna anses höjningen därför minska den disponibla inkomsten för dem som får studiestöd. I fråga om dem som får studiestöd presenterades dock en alternativ granskning, där statsborgen inom ramen för studiestödet och ändringen av borgensbeloppet har beaktats i de disponibla inkomsterna för studerande. När statsborgen och höjningen av den beaktas vid beräkningen av de studerandes disponibla inkomster, sker till och med en ökning av de genomsnittliga disponibla inkomsterna för studerande (hushåll) som fått studiestöd i över nio månaders tid. Således kompenserar höjningen av statsborgen för studielån inkomstbortfallet, och de studerandes inkomstbortfall blir klart mindre.

Den föreslagna höjningen av statsborgen för studielån med 200 euro ökar de disponibla inkomsterna för studielåntagare som studerar i hemlandet med cirka 20 procent. För studielåntagare som studerar utomlands innebär förslaget att de disponibla inkomsterna ökar med cirka 15 procent. Studielånets andel av studiestödet ökar med cirka fem procentenheter för dem som bor självständigt. Därmed kompenserar den föreslagna höjningen av statsborgen för studielån eftersläpningen ifråga om studielånets köpkraft samt den temporära frysningen av indexjusteringen av vissa förmåner och minskningen av det stödbelopp som reformen av bostadsbidraget medför. Detta innebär att en studerande kan utnyttja den högre statsborgen för studielån i finansieringen av sina levnadskostnader medan han eller hon studerar på heltid.

För närvarande är det maximala lånebelopp som en studielåntagare som avlagt högskoleexamen efter studier som räckt i snitt fem år 29 250 euro (650 € x 5 x 9 mån.) och för en studerande som avlagt yrkesexamen efter i snitt tre års studier 19 500 euro (650 € x 3 x 10 mån.). En höjning av statsborgen för studielån med 200 euro kan uppskattas öka skuldbördan för de studerande med högst cirka en tredjedel. Maximibeloppet för statsborgen för studielån höjs för en högskolestuderande som avlägger examen på fem år med cirka 9 000 euro (200 € x 5 x 9 mån. = 9 000 euro) och för den som avlägger yrkesexamen med cirka 6 000 euro (200 € x 3 x 10 mån. = 6 000 euro). De studerande lyfter emellertid i snitt mindre lån än så. Användningen av studielån påverkas bland annat av räntenivån och sysselsättningsläget, och det är därför svårt att exakt förutse hur en höjning av maximibeloppet för statsborgen för studielån skulle påverka lånebeloppen. Konsekvenserna av den ändring som föreslås bör dock följas upp.

Den föreslagna höjningen av statsborgen för studielån ökar betoningen på studiestödets låneandel. Vid bedömningen av helheten bör man emellertid även beakta det allmänna bostadsbidraget som betalas till studerande. I följande modellexempel används FPA:s uppgifter om de genomsnittliga beloppen för allmänt bostadsbidrag och de nedskärningar i dem som föreslås för dem som får studiestöd. Helhetsläget för studerandehushåll kan dock variera med beaktande av hushållets storlek samt boendeform och boningsort. I fråga om dem som är vårdnadshavare för ett barn måste man dessutom beakta de ändringar som företas i barnbidraget.

En person som bor ensam och på hyra kan till exempel efter genomförandet av reformen av bostadsbidraget i fortsättningen få i snitt 272 euro i bostadsbidrag per månad (335-63 €/mån.). I så fall utgör låneandelen av det sammanlagda beloppet av den studerandes bostadsbidrag och studiestöd (ca 1401 €/mån.) ca 61 procent (850/1401). För närvarande utgör studielånets andel av bostadsbidragets och studiestödets sammanlagda belopp (ca 1264 €/mån.) cirka 51 procent, om det genomsnittliga bostadsbidraget är t.ex. 335 euro, studiepenningen 279,38 euro och statsborgen för studielån 650 euro per månad (650/1264).

Ett hushåll med två vårdnadshavare som får studiestöd kan efter genomförandet av reformen av bostadsbidraget i fortsättningen få i snitt 392 (544-152 €/mån.) euro i bostadsbidrag per månad. I så fall utgör låneandelen av det sammanlagda beloppet av den studerandes bostadsbidrag och studiestöd (ca 2934 €/mån.) cirka 58 procent (1 700/2934). För närvarande är studielånets andel av bostadsbidragets och studiestödets sammanlagda belopp (ca 2 647 €/mån.) cirka 49 procent,

om det genomsnittliga bostadsbidraget är t.ex. 544 euro och studiepenningen 802,86 euro (401,43 x 2 personer) och statsborgern för studielån 1 300 euro i månaden (650 x 2 personer).

Ett hushåll som består av en ensamförsörjare som får studiestöd och bor på hyra kan till exempel efter reformen av bostadsbidraget i fortsättningen få i snitt 443 euro i bostadsbidrag per månad (556-113 €/mån.). I så fall utgör låneandelen av det sammanlagda beloppet för den studerandes bostadsbidrag och studiestöd (ca 1714 €/mån.) cirka 50 procent (850/1714). För närvarande är studielånets andel av bostadsbidragets och studiestödets sammanlagda belopp (ca 1 607 €/mån.) cirka 40 procent när det genomsnittliga bostadsbidraget är t.ex. 556 euro, studiepenningen 401,43 euro och statsborgern för studielån 650 euro i månaden.

Studiestödets maximibelopp 1.8.2023 och 1.8.2024:

Studiestöd €/mån.	Vårdnads- havaren för minderårigt barn - studiepen- ning och försörjarför- höjning	18-åring som bor själv- ständigt eller är gift	17-åring eller yngre som bor själv- ständigt	Studerande som fyllt 20 år och bor hos sin förälder	Studerande yngre än 20 år som bor hos sin för- älder*	Studerar ut- omlands - studiepen- ning och bo- stadstillägg
Studiepenning den 1 augusti 2023	401,43 (279,38 +122,05)	279,38	113,57- 279,38	90,85- 204,42	0-161,26	279,38+210= 489,38
Statsborgern för studielån den 1 augusti 2023 (andel av stu- diestödet)	650 (62 %)	650 (70 %)	300 (73- 52 %)	650 (88-76 %)	300 (100-65 %)	800 (62 %)
Sammanlagt	1 051,43	929,38	413,57- 579,38	740,85- 854,42	0-461,26	1 289,38
Studiepenning den 1 augusti 2024	421, 01 (279,38 + 141,63)	279,38	113,57- 279,38	90,85- 204,42	0-161,26	279,38+210= 489,38
Statsborgern för studielån den 1 augusti 2024 (andel av studiestö- det)	850 (67 %)	850 (75 %)	400 (78-59 %)	850 (90-81 %)	400 (100-71 %)	1 000 (67 %)

Sammanlagt	1 271,01	1 129,38	513,57- 679,38	940,85- 1 054,20	0-561,26	1 489,38
Förändring	+219,58 (21 %)	+200 (22 %)	100 (24-17 %)	200 (27-23 %)	100 (33-22 %)	200 (16 %)
Förändring i fråga om studielånets andel %	+5	+5	+5-7	+2-5	+0-6	+5

* En förälders inkomster kan minska studiepenningens belopp om personen studerar vid någon annan läroanstalt än en högskola, summan innehåller ett läromaterialstillägg på 52,24 €/mån, grundbeloppet vid högskolor är 43,15–109,02 €/mån. Summan kan höjas på grund av föräldrarnas små inkomster.

Höjningen av beloppet av statsborgen för studielån medför flexibilitet i den studerandes ekonomi, i synnerhet när villkoren för bostadsbidraget ändras. Den föreslagna höjningen av statsborgen för studielån tryggar dessutom den studerandes köpkraft. Höjningen av statsborgen kan öka de studerandes låntagning och inverka på deras tidsanvändning i fråga om hur den fördelas mellan studier, förvärvsarbete och fritid. Om den studerande lyfter studielån behöver han eller hon inte nödvändigtvis finansiera sina levnadskostnader genom att jobba under studietiden, och i så fall kan studielånet förkorta studietiden. Om studiestödet inklusive studielånet inte räcker till för heltidsstudier eller om den studerande till exempel på grund av den höjda räntenivån inte vill lyfta studielån, kan behovet av att jobba under studietiden öka. Detta kan i sin tur förlänga studietiden. Det finns dock knappt några inhemska forskningsrön om effekterna av en höjning av beloppet av statsborgen för studielån, och konsekvenserna av de föreslagna ändringarna för de studerandes utkomst och ställning bör därför följas upp och bedömas efter ändringen.

Ett sätt som är möjligt att använda för att förbättra de studerandes utkomstförutsättningar i ett läge där statsfinanserna bör balanseras är att öka låneandelen av studiestödet. En höjning av statsborgens maximibelopp kan dock leda till att de studerandes skuldsättning ökar, vilket i sin tur även kan medföra att skuldsättningsproblemen blir mer allmänna. En större skuldsättning och en högre räntenivå kan också inverka på de studerandes vilja att vidareutbilda sig samt öka deras osäkerhet och oro för sin ekonomi och försörjning efter avslutade studier. De studielåntagare som har lägst inkomster kan även i fortsättningen ansöka om ränteunderstöd hos FPA, varvid räntorna på studielånet kan betalas helt och hållet ur statens medel. Dessutom kan studielåntagare som avlagt högskoleexamen inom utsatt tid få studielånskompensation, varvid FPA betalar en del av studielånet. Också de befrielser från betalningsskyldighet i anslutning till borgensfordran för studielån som står till buds, till exempel vid arbetsförmåga, tryggar situationer som kan uppstå vid återbetalning av lånet.

Enligt undersökningen Eurostudent VIII (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:34), som företogs bland högskolestuderande våren 2022, uppger 62 procent av de studerande som har studielån att de täcker sina utgifter under läsåret med studielånet. Bland studerande med partiell studieförmåga (studerande som uppger att deras studier påverkas negativt av att de har hälsoproblem) var det, jämfört med studerande i andra livssituationer, fler som

lyfte upp finansieringen av utgifter som är nödvändiga med tanke på försörjningen, studiepenningens och bostadsbidragets otillräcklighet och sina egna små inkomster som anledningar till att de lyfter studielån. Enligt undersökningen är det framför allt studerande som har hälsoproblem som påverkar studierna negativt som har ekonomiska problem, och av dem ansåg 42 procent att deras ekonomiska situation vara ganska eller synnerligen utmanande. Universitetsstuderande, studerande som kommit direkt från andra stadiet och studerande som studerar för en andra examen upplevde oftare sin ekonomiska situation som god än studerande som befinner sig i andra livssituationer. Genom den föreslagna höjningen av statsborgen för studielån kan den ekonomiska situationen under studietiden underlättas i synnerhet för studerande med partiell studieförmåga. Även i övrigt kan en höjning av det månatliga beloppet av statsborgen förbättra möjligheterna att klara av till exempel oväntade kostnader av engångsnatur, såsom en enskild hälsovårdsrelaterad kostnad. Till följd av den ökade skuldsättningen kan dock i synnerhet studielåntagare med långvariga hälsoproblem ha större utmaningar än andra studielåntagare att klara av att betala tillbaka studielånet, om det efter studierna blir svårt att hitta sysselsättning och man har mycket studielån. Även räntenivån och höjningar av räntenivån kan inverka på hur man klarar av att betala tillbaka studielånet.

En ökad betoning på studielånet kan således utgöra en risk i synnerhet för studielåntagare som inte hittar sysselsättning efter studierna och därför inte kan betala tillbaka studielånet. Efter avslutade studier kan personer med de lägsta inkomsterna få hjälp med förfallna räntor på studielån i form av ränteunderstöd. Studielåntagaren kan för sin del förhandla med banken om uppskov med amorteringarna på lånet eller om ett avbetalningsprogram. En annan risk med en större betoning på studielånet och för skuldsättning till följd av detta är också att skuldproblemen ökar, särskilt bland de yngsta studerande på andra stadiet, och att statens utgifter på grund av borgensansvar ökar till följd av detta. Den risken kan minskas genom att säkerställa att de studerande redan innan de lyfter studielån har tillräcklig information om de skyldigheter som hänför sig till återbetalning av studielånet och betalningen av räntorna på lånet. I samband med totalreformen av studiestödet bör man närmare utreda och bedöma vilka konsekvenser det ökande antalet studielån och den ökade betoningen på studiestödets lånedel har med avseende på de studerandes utkomst under och efter studierna, på incitamenten för att ta jobb samt på förutsättningarna för vidareutbildning.

Att öka antalet gånger även andra studerande än högskolestuderande kan lyfta sitt studielån kan bidra till att lånet ska räcka till bättre och fördelas jämnare över hela terminen och läsåret, i synnerhet för de yngsta studielåntagarnas del, samt minska onödig skuldsättning i och med att det inte längre går att lyfta hela lånet på en gång, vid terminsstarten. Å andra sidan innebär det att studielåntagare som har lyft hela studielånet i början av terminen kommer att ha tillgång till mindre lån på en gång i början av terminen än de har för närvarande. Höjningen av det månatliga beloppet av statsborgen för studielån bidrar dock till att studiestödet ska räcka till bättre. En annan sak som bör tas i beaktande är den avgiftsfrihet för läromedel som infördes i samband med utvidgningen av läroplikten 2021, vilket har minskat behovet för studerande på andra stadiet att utnyttja hela studielånet precis i början av läsåret för att skaffa läromedel. Studerande på andra stadiet som har rätt till avgiftsfri utbildning har för närvarande bland annat rätt till avgiftsfri tillgång till läroböcker och annat material som behövs i undervisningen samt till arbetsredskap, arbetsdräkter och annat material som behövs i undervisningen.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Propositionen har inga betydande konsekvenser för verkställigheten av studiestödet vid FPA. De föreslagna ändringarna förutsätter vissa ändringar i Folkpensionsanstaltens informationssystem, anvisningar, blanketter, kundinformation och webbtjänster. Med anledning av förslagen

om höjningen av statsborgen för studielån och höjningen av försörjarförhöjningen till studiepenningen samt i synnerhet förslaget att öka antalet gånger även andra studerande än högskolestuderande kan lyfta sitt studielån ska Folkpensionsanstalten se till att de studerande informeras och att informationsmaterialet om studiestödet uppdateras. För att öka de studerandes kunskap om vad lånet innebär ska Folkpensionsanstalten säkerställa att de studerande får tillräcklig information om de skyldigheter som hänför sig till återbetalning av studielån och räntebetalning. Den föreslagna höjningen av statsborgen för studielån har inga konsekvenser för förfarandena mellan Folkpensionsanstalten och penninginrättningarna.

5 Alternativa handlingsvägar

I samband med beredningen av propositionen var ett alternativ i fråga om en höjning av statsborgen för studielån att höja statsborgen med ett mindre belopp än vad som föreslagits. Till exempel skulle en höjning av statsborgen med 100 euro räcka till för att en del studerande skulle kunna ersätta inkomstbortfallet till följd av den genomsnittliga nedskärningen av bostadsbidraget och frysningen av studiepenningens indexjustering, men en höjning med 100 euro beaktar inte försämringen av köpkraften för studielånet eller det faktum att nedskärningen av bostadsbidraget kan påverka de disponibla inkomsterna för en del studerande mer än genomsnittligt. Till exempel studerande som bor i ägarbostad förlorar till följd av reformen av bostadsbidraget sitt bostadsbidrag helt och hållet. Såsom konstateras i kapitlet om bedömningen av nuläget, räcker studiestödet tillsammans med bostadsbidraget inte till för att trygga de studerandes minimikonsumtion, om statsborgen höjs med mindre än 200 euro. Om statsborgen för studielån höjs med mindre än 200 euro eller om det inte görs någon höjning alls, kan en del studerande bli tvungna att i större utsträckning än för närvarande tillgripa utkomststöd. Å andra sidan kan andra studerande bli tvungna att jobba mer vid sidan om studierna, vilket kan förlänga studietiden.

I remissvaren ansågs på bred front framför allt att man bör höja studiepenningen i stället för att höja statsborgen för studielån. En höjning av studiepenningen skulle avsevärt öka statens utgifter för studiestöd, eftersom det på årsnivå finns cirka 265 000 studerande som regelbundet lyfter studiepenning. Till exempel skulle en höjning av studiepenningen med 50 euro för studerande som är myndiga och bor självständigt öka statens utgifter för studiestödet med 90 miljoner euro, och en höjning med 100 euro skulle öka utgifterna för studiestödet med 180 miljoner euro. Eftersom det på grund av regeringens åtgärder för att balansera statsfinanserna inte är möjligt att höja studiepenningens belopp, har det bästa alternativet för att trygga studerandenas utkomst och heltidsstudier ansetts vara att höja statsborgen för studielån.

6 Remissvar

Utlåtanden begärdes av sammanlagt 11 instanser, och dessutom hade också andra instanser möjlighet att lämna utlåtande om propositionen. Sammanlagt 26 instanser lämnade ett utlåtande. Alla utlåtanden och ett sammandrag av dem kan läsas på undervisnings- och kulturministeriets webbplats.

En del av remissinstanserna anser att syftet med propositionen kan understödjas, men de föreslagna ändringarna anses i huvudsak inte vara tillräckliga eller rätt åtgärder för att trygga de studerandes utkomst och heltidsstudier. Den föreslagna höjningen av nivån på försörjarförhöjningen av studiepenningen anses allmänt taget vara bra och får understöd, men största delen av remissinstanserna anser att det föreslagna beloppet inte är tillräckligt, i synnerhet som regeringen samtidigt föreslår nedskärningar i det allmänna bostadsbidraget och en frysning av indexjusteringarna av vissa sociala förmåner som ingår i grundtryggheten för 2024—2027. Utöver oron för huruvida den föreslagna höjningen av nivån på försörjarförhöjningen är tillräcklig,

oroar sig remissinstanserna även för vilka konsekvenser de sparåtgärder som regeringen föreslår kommer att ha för välbefinnandet hos barn i familjer med föräldrar som studerar.

Remissinstanserna understöder inte förslaget om att höja maximibeloppet för statsborgen för studielån, även om det i remissvaren anses viktigt att förbättra de studerandes utkomst. Enligt flera remissinstanser är det inte ändamålsenligt att kompensera de föreslagna nedskärningarna i bostadsbidraget och indexfrysningarna av sociala förmåner genom att höja statsborgen för studielån som ett sätt för att trygga de studerandes utkomst. I remissvaren anses en ökad studielånsbörda på den nuvarande räntenivån inte sporra de studerande att avlägga studierna i snabbare takt utan till att arbeta mer under studietiden, vilket i sin tur leder till förlängda studietider. I synnerhet studerandeorganisationerna anser att studiepenningen bör höjas, i stället för att höja statsborgen för studielån. I en stor del av remissvaren oroar man sig över konsekvenserna av en större betoning på lånedelen av studiestödet med tanke på utkomsten för de studerande och deras skuldsättning, i synnerhet då regeringen samtidigt försvagar utkomsten för de studerande genom att sänka det allmänna bostadsbidraget och frysa indexjusteringarna av studiepenningen. Remissinstanserna är i stor utsträckning oroade över att studielånestocken väntas öka. I synnerhet studerandeorganisationerna anser att försämringen av de studerandes förutsättningar till en skälig utkomst och att studera står i strid med regeringens mål att höja utbildnings- och kompetensnivån.

Studerandeorganisationerna anser att om studielånets andel av studiestödet kommer att ökas på det föreslagna sättet, bör studielånskompensationens maximibelopp höjas i samma proportion. I yttrandena föreslås det också att studielånskompensationen bör utsträckas till utexaminerade på andra stadiet, eftersom de som avlagt examen på andra stadiet för närvarande inte kan utnyttja studielånskompensationen även om de blir klara inom utsatt tid. Dessutom föreslås det i flera remissvar att inkomstgränserna för FPA:s ränteunderstöd bör höjas för att jämka räntekostnaderna för studielån. De förslag till en förbättring av studielånskompensationen och ränteunderstödet som lades fram i remissvaren skulle öka statens utgifter för studiestödet, och kan därför inte bli föremål för granskning i samband med denna proposition. Behoven av att förbättra och ändra på studielånskompensationen och ränteunderstödet samt deras kostnadseffekter kan dock bedömas närmare i samband med en beredning av totalreformen av studiestödet.

Största delen av remissinstanserna förhåller sig positivt till förslaget om att öka antalet gånger studielånet kan lyftas i fråga om andra än högskolestuderande. I utlåtandena anses det att förslaget om att studielånet i fortsättningen ska kunna lyftas i flera poster kan ha en utjämnande effekt på hur väl lånet räcker till under läsåret. En del remissinstanser konstaterar emellertid dessutom att förslaget inte förbättrar de studerandes utkomst eller förhindrar unga studerande från att skuldsätta sig. I enskilda yttranden påpekas det också att det även i fortsättningen kan finnas behov av att lyfta hela studielånet genast i början av läsåret, till exempel i fråga om studerande som byter bransch eller har familj.

Remissvaren tar dessutom i stor utsträckning ställning till andra ändringar som regeringen föreslår i utkastet till proposition om ändring av lagen om studiestöd. Bland annat anses det att man bör avstå från indexfrysningen av studiepenningen, eftersom indexfrysningen tillsammans med nedskärningen av bostadsbidraget avsevärt försämrar de studerandes utkomst. Enligt remissvaren innebär indexfrysningen en betydande nedskärning i de sociala förmånerna samtidigt som konsumentpriserna fortsätter att stiga. Vidare anses nedskärningarna i bostadsbidraget och indexfrysningarna sammantaget medföra en avsevärd försämring av de studerandes utkomst på månadsbasis. Flera remissinstanser föreslår också att propositionens konsekvensbedömning bör kompletteras och anser att man i de ändringar som föreslås i denna proposition även bör beakta övriga ändringar i och försämringar av den sociala tryggheten som föreslås. Vidare anser remissinstanserna att det i samband med dessa ändringar behövs en ordentlig genomgång av de

sammanlagda effekterna av regeringens samtliga åtgärder som påverkar den sociala tryggheten för studerande. I den fortsatta beredningen av denna proposition har motiveringen och i synnerhet konsekvensbedömningen preciserats och gjorts mer omfattande. I konsekvensbedömningen har även beaktats den sammantagna effekten av de ändringar i den sociala tryggheten för studerande som föreslås enligt konsekvensbedömningen av dem i social- och hälsovårdsministeriets promemoria om de ändringar som föreslås för 2024.

Rådet för bedömning av lagstiftningen har lämnat ett utlåtande om utkastet till proposition den 18 oktober 2023. Enligt rådet ger utkastet till regeringens proposition en god uppfattning om bakgrunden till ärendet, målsättningen och de viktigaste förslagen. Utkastet till proposition innehåller en välgjord genomgång av de ekonomiska konsekvenserna, men rådet ansåg att konsekvenserna för studerande, barn och unga bör preciseras. Bland annat ansågs att de konsekvenser en större betoning på lånedelen av studiestödet kan ha med tanke på personer som befinner sig i en ekonomiskt utsatt ställning bör utvärderas. Dessutom bör konsekvensbedömningen i den utsträckning det är möjligt bedöma riskerna med att ge studielånet större tyngd. Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att det är positivt att utkastet till propositionen även innehåller en konsekvensbedömning av hur olika grupper av studerande påverkas av de föreslagna ändringarna med hjälp av exempel som även beaktar effekterna av reformen av bostadsbidraget. Rådet anser också att det är positivt att utkastet till propositionen ger en god uppfattning om förslagets konsekvenser för statsfinanserna och omfattningen av dem. Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att utkastet till regeringens proposition uppfyller väl kraven i anvisningarna om konsekvensbedömning vid lagberedning. Rådet rekommenderar att utkastet kompletteras i enlighet med rådets utlåtande innan propositionen lämnas till riksdagen. Konsekvensbedömningen har kompletterats utifrån rådets utlåtande. Konsekvenserna för de studerandes utkomst och ställning har preciserats, och propositionen innehåller en konsekvensbedömning av hur en större betoning på studielånet inverkar till exempel på studerande som lider av hälsoproblem som har en negativ inverkan på studierna för dem.

7 Specialmotivering

11 §. Studiepenningens belopp. I 6 mom. föreskrivs om försörjarförhöjningens belopp. Enligt den gällande bestämmelsen är den 100 euro per månad. Försörjarförhöjningen har årligen justerats från och med läsårets början, med iakttagande av bestämmelserna i lagen om folkpensionsindex (456/2001). Med stöd av de gällande bestämmelserna skulle försörjarförhöjningen därmed uppgå till 111,63 euro per månad från och med den 1 januari 2024. Enligt förslaget höjs nivån på beloppet med 30 euro. Enligt det föreslagna 6 mom. är beloppet av studiepenningens försörjarförhöjning i fortsättningen 141,63 euro i månaden. Beloppet av försörjarförhöjningen till studielånet är enligt den föreslagna bestämmelsen bundet till det poängtal för folkpensionsindex som fastställts för 2023. Enligt regeringens proposition om frysning av indexjusteringarna av vissa förmåner som beretts vid social- och hälsovårdsministeriet ska beloppet av studiepenningens försörjarförhöjning inte indexjusteras enligt 11 § 8 mom. i lagen om studiestöd åren 2024—2027. Således justeras inte heller det föreslagna beloppet av studiepenningens försörjarförhöjning 2024—2027 med iakttagande av lagen om folkpensionsindex.

15 a §. Lyftande av studielån. I gällande 3 mom. föreskrivs om regler för lyftande av studielån vid högskolestudier och andra studier. Enligt förslaget ändras momentet så att även de som bedriver andra studier än högskolestudier kan lyfta det studielån som beviljats dem i två poster under terminen i stället för en enda gång, som för närvarande. Således kan studielånet för hela läsåret lyftas i minst fyra poster. Dessutom föreslås det att studielån som beviljats för studier som varar högst 12 månader i fortsättningen ska kunna lyftas antingen i två eller fyra poster, beroende på var studierna bedrivs. Studielån som för närvarande beviljats för studier som varar

högst 12 månader har kunnat lyftas i en post. Till övriga delar föreslås inga ändringar med avseende på reglerna för lyftande av studielån. Syftet med att öka antalet omgångar studielånet kan lyftas i är att trygga att studielånet bättre ska räckta till under hela terminen och läsåret, i synnerhet för de allra yngsta studerande. Samtidigt kan det utökade antalet gånger lånet kan lyftas bidra till att förhindra missbruk av studielån i situationer där den studerande avslutar studierna direkt efter att ha lyft hela lånet. Enligt FPA har missbruk av studielån upptäckts också bland studerande som bedriver studier inom fritt bildningsarbete som varar högst 12 månader, och det är därför motiverat att öka antalet omgångar studielånet kan lyftas i också i fråga om studielån som beviljats för studier som varar högst 12 månader.

Enligt 3 mom. 1 punkten i förslaget kan ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller som beviljats en person som får vuxenutbildningsstöd lyftas i en post. Enligt 3 mom. 2 punkten i förslaget kan den andel av ett studielån som beviljats för högskolestudier som är avsedd för höstterminen lyftas tidigast den 1 augusti och vårterminens andel tidigast den 1 januari. Enligt 3 mom. 3 punkten i förslaget kan studielån som beviljats för andra studier än de som avses i 1 och 2 punkten lyftas så att de låneposter som är avsedda för augusti-oktober kan lyftas tidigast den 1 augusti, de låneposter som är avsedda för november och december tidigast den 1 november, de låneposter som är avsedda för januari-mars tidigast den 1 januari och de låneposter som är avsedda för april-juli tidigast den 1 april.

16 §. Statsborgens belopp. I 1 mom. föreskrivs det om beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad. Enligt det föreslagna 1 mom. höjs beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad för högskolestuderande och för personer som får vuxenutbildningsstöd från nuvarande 650 euro till 850 euro. På motsvarande sätt höjs statsborgen för andra studerande än högskolestuderande som har fyllt 18 år enligt förslaget från nuvarande 650 euro till 850 euro. Avsikten är att beloppet av statsborgen för studielån för alla studerande som fyllt 18 år på motsvarande sätt som för närvarande ska vara detsamma oberoende av om den studerande bor självständigt eller hos sin förälder. För studerande som inte fyllt 18 år och studerar någon annanstans än vid en högskola höjs beloppet av statsborgen per stödmånad enligt förslaget från 300 euro till 400 euro. För studerande som studerar utomlands höjs beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad enligt förslaget från 800 euro till 1 000 euro.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 augusti 2024. Lagens 11 § 6 mom. föreslås dock träda i kraft redan den 1 januari 2024. Ändringarna enligt 15 a § 3 mom. och 16 § 1 mom. i den föreslagna lagen träder således i kraft vid ingången av läsåret 2024—2025. Avsikten är dock att det förhöjda beloppet av studiepenningens försörjarförhöjning enligt 11 § 6 mom. ska träda i kraft redan vid ingången av 2024, eftersom den temporära höjningen av försörjarförhöjningen för 2023 upphör den 31 december 2023 och avsikten därtill är att frysningen av indexjusteringarna av studiepenningen ska träda i kraft den 1 januari 2024.

Enligt den ikraftträdandebestämmelse som föreslås motsvarar beloppet av den försörjarförhöjning till studiepenningen som avses i 11 § 6 mom. det poängtal enligt lagen om folkpensionsindex (456/2001) som fastställts för 2023.

9 Verkställighet och uppföljning

Enligt 8 § i lagen om studiestöd ankommer den allmänna ledningen, styrningen och utvecklingen av studiestödsverksamheten på undervisnings- och kulturministeriet. Verkställighetsupp-

gifterna enligt denna lag sköts av Folkpensionsanstalten i samarbete med läroanstalterna. Folkpensionsanstalten avgör ärenden som gäller studiestöd och meddelar beslut om studiestöd. I enlighet med de gällande bestämmelserna i lagen om studiestöd är det Folkpensionsanstalten ska svara för genomförandet av de ändringar som föreslås i propositionen.

Undervisnings- och kulturministeriet följer upp och utvärderar de föreslagna ändringarnas konsekvenser och hur väl de fungerar i samarbete med Folkpensionsanstalten. Det blir möjligt att bedöma de närmare konsekvenserna när det finns erfarenheter av och statistik som gäller genomförandet av de föreslagna ändringarna. Avsikten är också att i enlighet med regeringsprogrammet inleda en totalreform av studiestödet under denna regeringsperiod. Som ett led i beredningen av totalreformen är det nödvändigt att göra utredningar om hur den nuvarande lagen om studiestöd fungerar och om behoven av ändringar. I utredningarna kommer man också att göra en noggrannare bedömning av konsekvenserna och hur välfungerande de ändringar som föreslås i denna proposition är.

10 Förhållande till andra propositioner

Propositionen hänför sig till en kompletterande budgetproposition för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker vid sidan av det traditionella kravet på juridisk likabehandling även idén om faktisk jämställdhet. I principen ingår ett förbud mot godtycke och ett krav på enahanda bemötande i likadana fall. Jämlikhetsbestämmelsen riktas också till lagstiftaren. Vissa personer eller persongrupper får inte genom lag godtyckligt ges en gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra personer eller persongrupper. Jämlikhetsbestämmelsen kräver ändå inte att alla människor i alla avseenden ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana. Jämlikhetsaspekter spelar en viss roll såväl när människor ges förmåner eller rättigheter genom lag som när de påförs skyldigheter. Å andra sidan är det utmärkande för lagstiftningen att den på grund av ett visst godtagbart samhälleligt intresse behandlar människor olika bland annat för att främja faktisk jämlikhet (RP 309/1993 rd, s. 46, se även GrUU 31/2014 rd, s. 3/I).

Principen om likabehandling i 6 § 1 mom. i grundlagen kompletteras genom diskrimineringsförbudet i 6 § 2 mom. enligt vilket ingen får särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Genom de föreslagna bestämmelserna särbehandlas ingen, utan genom dem främjas jämlikheten och säkerställs studier på heltid. Höjningen av borgen för studielån gäller såväl högskolestuderande som andra studerande, vilket tryggar jämlika möjligheter till heltidsstudier på olika utbildningsnivåer. I propositionen föreslås det att beloppet av statsborgen för studielån för studerande under 18 år höjs med 100 euro per månad, medan beloppet av statsborgen för övriga studerande höjs med 200 euro. I relation till statsborgens nuvarande belopp är den föreslagna höjningen av statsborgen för studerande under 18 år dock på samma nivå som för andra studerande. Det månatliga beloppet av statsborgen för studielån för studerande under 18 år är något över hälften av det månatliga beloppet av statsborgen för andra studerande som studerar i Finland.

Enligt 16 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Genom studiestödet tryggas de kulturella rättigheterna i enlighet med 16 § i grundlagen.

Genom att höja statsborgen för studielån och försörjarförhöjningen främjas målen i 16 § i grundlagen. Syftet med höjningen av studiepenningens försörjarförhöjning är särskilt att förbättra de ekonomiska studieförutsättningarna för studerande som är vårdnadshavare för barn, vilket även främjar målen i 19 § 3 mom. i grundlagen. Enligt det ska det allmänna också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

På de grunder som anförts ovan anser regeringen att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om studiestöd (65/1994) 11 § 6 mom., 15 a § 3 mom. och 16 § 1 mom., sådana de lyder, 11 § 6 mom. i lag 1213/2019 samt 15 a § 3 mom. och 16 § 1 mom. i lag 4/2017, som följer:

11 §

Studiepenningens belopp

Försörjarförhöjningen till studiepenningen är 141,63 euro per månad.

15 a §

Lyftande av studielån

Studielån lyfts enligt följande:

- 1) ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller till en person som får vuxenutbildningsstöd kan lyftas i en post,
 - 2) av ett studielån som beviljats för högskolestudier kan den andel som är avsedd för höstterminen lyftas tidigast den 1 augusti och den andel som är avsedd för vårterminen tidigast den 1 januari,
 - 3) studielån som beviljats för andra än i 1 och 2 punkten avsedda studier kan lyftas enligt följande:
 - a) låneposter avsedda för augusti-oktober tidigast den 1 augusti,
 - b) låneposter avsedda för november och december tidigast den 1 november,
 - c) låneposter avsedda för januari-mars tidigast den 1 januari,
 - d) låneposter avsedda för april-juli tidigast den 1 april.
-

16 §

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är

- 1) 850 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd,
 - 2) 850 euro för andra än högskolestuderande, om den studerande har fyllt 18 år, och 400 euro om den studerande är yngre än 18 år; rätten till högre statsborgen börjar vid ingången av den månad då den studerande fyller 18 år,
 - 3) 1 000 euro för studerande som studerar utomlands.
-

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 11 § 6 mom. träder dock i kraft redan den 1 januari 2024.

Beloppet av den försörjarförhöjning till studiepenningen som avses i 11 § 6 mom. motsvarar det poängtal enligt lagen om folkpensionsindex som fastställts för år 2023.

Helsingfors den 2 november 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Idrotts- och ungdomsminister Sandra Bergqvist

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om studiestöd (65/1994) 11 § 6 mom., 15 a § 3 mom. och 16 § 1 mom., sådana de lyder, 11 § 6 mom. i lag 1213/2019 samt 15 a § 3 mom. och 16 § 1 mom. i lag 4/2017, som följer:

Gällande lag

Förslag

11 §

11 §

Studiepenningens belopp

Studiepenningens belopp

Försörjarförhöjningen till studiepenningen är 100 euro per månad.

Försörjarförhöjningen till studiepenningen är 141,63 euro per månad.

15 a §

15 a §

Lyftande av studielån

Lyftande av studielån

Den andel av lånet som är avsedd för höstterminen kan lyftas tidigast den 1 augusti och den andel som är avsedd för vårterminen tidigast den 1 januari. Ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller en person som får vuxenutbildningsstöd eller för studier som varar högst 12 månader kan lyftas i en rat.

Studielån lyfts enligt följande:
1) ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller till en person som får vuxenutbildningsstöd kan lyftas i en post,
2) av ett studielån som beviljats för högskolestudier kan den del som är avsedd för höstterminen lyftas tidigast den 1 augusti och den andel som är avsedd för vårterminen tidigast den 1 januari,
3) studielån som beviljats för andra än i 1 och 2 punkten avsedda studier kan lyftas enligt följande:
a) låneposter avsedda för augusti-oktober tidigast den 1 augusti,
b) låneposter avsedda för november och december tidigast den 1 november,
c) låneposter avsedda för januari-mars tidigast den 1 januari,

Gällande lag

Förslag

d) låneposter avsedda för april-juli tidigast den 1 april.

16 §

16 §

Statsborgens belopp

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgens för studielån per stödmånad är

Beloppet av statsborgens för studielån per stödmånad är

1) 650 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd,

1) 850 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd,

2) 650 euro för andra än högskolestuderande, om den studerande har fyllt 18 år, och 300 euro om den studerande är yngre än 18 år; rätten till högre statsborgens börjar vid ingången av den månad då den studerande fyller 18 år,

2) 850 euro för andra än högskolestuderande, om den studerande har fyllt 18 år, och 400 euro om den studerande är yngre än 18 år; rätten till högre statsborgens börjar vid in-gången av den månad då den studerande fyller 18 år,

3) 800 euro för studerande som studerar utomlands.

3) 1 000 euro för studerande som studerar utomlands.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 11 § 6 mom. träder dock i kraft redan den 1 januari 2024.

Beloppet av den försörjarförhöjning till studiepenningen som avses i 11 § 6 mom. motsvarar det poängtal enligt lagen om folkpensionsindex som fastställts för år 2023.